

Tartalomjegyzék

Kárpát-medencei magyar tudomány jellege és tárlatai
Görömszki András – az MTA Magyar Tudományosság
Külföldön Elnöki Bizottság

MAGYAR–MAGYAR INTERDISZCIPLINÁRIS KUTATÁSOK, INTÉZMÉNYI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGE

Új közéletés
az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság
Kárpát-medencei stratégiájában

SZLOVÁKIA

Magyar kutatási stratégia Szlovákiából nézve
Tóth Károly – *Institut Kisebbségkutatás Intézet (Szombier)*

Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága
Budapest – 2010

A kötetet szerkesztette
FEDINEC CSILLA

Lektorálta
BERÉNYI DÉNES
HORVÁTH GYULA
PALÁDI-KOVÁCS ATTILA

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

A kiadásért felel
GÖRÖMBEI ANDRÁS

Nyelvi lektor
BERTÓK KRISZTINA

A nyomdai előkészítés a Kalonda Bt. munkája

ISBN: 978-963-508-588-0

Tartalomjegyzék

- A Kárpát-medencei magyar tudomány jellege és távlatai 9
GÖRÖMBEI ANDRÁS – *az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság elnöke*
- ROMÁNIA**
- A romániai magyar tudományos hálózat szereplői, működése, teljesítménye és együttműködési lehetőségei 17
SALAT LEVENTE – *Kolozsvári Területi Bizottság (Kolozsvár)*
- A romániai magyar tudományosság rendszere, gyakorlata és kilátásai 45
BIRÓ A. ZOLTÁN – *KAM - Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (Csíkszereda)*
- A műszaki örökség feltárása, kutatása és védelme Erdélyben 70
BITAY ENIKŐ – *Erdélyi Múzeum-Egyesület (Kolozsvár)*
- Műszaki kutatások Erdélyben 77
KÖLLŐ GÁBOR – *Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (Kolozsvár)*
- SZLOVÁKIA**
- Magyar kutatási stratégia Szlovákiából nézve 81
TÓTH KÁROLY – *Fórum Kisebbségkutató Intézet (Somorja)*
- Vázlat a szlovákiai magyar reálértelmiségről 107
LACZA TIHAMÉR – *Szlovákiai Magyar Írók Társasága Tudományos és Ismeretterjesztő Irodalom Szekciója (Dunaszerdahely)*

UKRAJNA

A Kárpát-medencei magyar kutatási stratégiáról ukrajnai megközelítésben 109

SOÓS KÁLMÁN – *II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász)*

Ukrajnai természettudományi kutatások magyar szereplői 124

SPENIK OTTÓ – *Ungvári Nemzeti Egyetem (Ungvár)*

JENKOVSZKY LÁSZLÓ – *Ukrán–Magyar Tudományos Műhely (Kijev)*

SZERBIA

A magyar tudományos hálózat szereplői, működése, teljesítménye és együttműködési lehetőségei Szerbiában 127

GÁBRITY MOLNÁR IRÉN, CSÁNYI ERZSÉBET, TAKÁCS MÁRTA
Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (Újvidék)

A HÁLÓZATI EGYÜTTMŰKÖDÉS ESÉLYEI

Magyar nyelvtudományi kutatások a Kárpát-medencei külső régiókban 145

PÉNTEK JÁNOS – *Szabó T. Attila Nyelvi Intézet (Kolozsvár)*

FOGALOMÉRTELMEZÉSI KÍSÉRLETEK

A határon túli magyar tudományosság fogalmának körülhatárolása 187

SALAT LEVENTE – *Kolozsvári Területi Bizottság (Kolozsvár)*

Eltérő definíciós igények 203

BIRÓ A. ZOLTÁN – *KAM - Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (Csíkszereda)*

A demarkáció és a hasznosulás kérdése – szlovákiai nézőpontból 205

TÓTH KÁROLY – *Fórum Kisebbségkutató Intézet (Somorja)*

A demarkáció és a hasznosulás kérdése – ukrajnai nézőpontból 208

CSERNICKÓ ISTVÁN – *II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász)*

Javaslat a határon túli magyar tudományosság fogalmának értelmezésére 211

CSÁNYI ERZSÉBET – *Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (Újvidék)*

CSERNICKÓ ISTVÁN – *II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász)*

SALAT LEVENTE – *Kolozsvári Területi Bizottság (Kolozsvár)*

TÓTH KÁROLY – *Fórum Kisebbségkutató Intézet (Somorja)*

AZ MTA KÜLSŐ KÖZTESTÜLETE (2009) 215

könyvkiadást, hogy nem a kiadandó munka szakmai színvonala, értéke a mérvadó, hanem az, ki (melyik politikai oldalhoz tartozó szerző, kiadó) a pályázó, nos: ott nehéz erről a kérdésről érdemben nyilatkozni. S ehhez még azt is hozzátehetjük, hogy mi, kutatók sem nagyon mutatunk jó példát. Gondoljunk bele például, hogy az utóbbi másfél évtizedben hány szociológiai kutatást végeztek különböző kutatóintézetek a Kárpát-medence magyarsága körében, s ezek közül hány használta vagy legalább vette figyelembe a korábbi kutatások eredményeit? Az ilyen kutatások rendszerint a gyorsjelentés elkészítéséig jutottak el, és a mélyebb elemzések rendre elmaradtak.

A tudománytámogatási rendszert is egyértelműen a politika és nem a szakmaiság uralja. Ez nyilvánvalóan látszik a Szülőföld Alap pályázati kiírásain, a nemzeti jelentőségű intézményi kör kijelölésén, a határon túli régiókban működő alkuratóriumi rendszer működésén. A politika ellenőrzési körén kívül eső támogatások fölött döntő szervezetek (például az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, a Domus Program, a Határon Túli Magyar Tudományosságért Ösztöndíj Program) jelenleg olyan kis összegek fölött rendelkeznek, hogy lényegi módon nem befolyásolhatják a helyzetet.

Javaslat a határon túli magyar tudományosság fogalmának értelmezésére*

Csányi Erzsébet, Csernicskó István, Salat Levente, Tóth Károly

1. Mi tartozik a határon túli magyar tudományosság fogalmához?

A jelen helyzetben nem célszerű általános tudományfilozófiai kérdésként fölfogni azt a dilemmát, hogy mi tartozik a határon túli magyar tudományosság fogalmkörébe, mert az így megfogalmazott kérdés gyakorlatilag megválaszolhatatlan.

Az MTA által kezdeményezett Kárpát-medencei magyar kutatási stratégia összefüggésében a fogalmat a következő megközelítések valamelyikének értelmében lehetne használni:

1. magukat magyarnak (is) valló határon túli kutatók bármilyen intézményes keretben folytatott magyar nyelvű és tárgyú kutatásai;
2. magukat magyarnak (is) valló határon túli kutatók bármilyen intézményes keretben folytatott bármilyen nyelvű és tárgykörű kutatásai;
3. azok a tudományos eredmények, amelyeket olyan tudós hozott létre, aki (bármilyen nyelven is publikál, akármilyen témakörben) a magyar tudósközösség tagjának vallja magát (például azáltal, hogy tagja a köztestületnek vagy Domus-ösztöndíjra pályázik), illetve aki a hagyományosan magyar vonatkozásúként elkönyvelt témákkal (magyar nyelv, irodalom, kultúra, történelem, folklór, néprajz stb.) foglalkozik;

* A 2009. október 27-én, a Domus Székházban megtartott Kárpát-medencei magyar kutatási stratégia című műhelymegbeszélésre készült vitaanyag szerkesztett változata.

4. a határon túli tudományosságba minden beletartozik, ami az általános tudományos követelményrendszernek megfelel, függetlenül annak nyelvi, territoriális, személyi, intézményi stb. háttérétől, és amelyet az adott közösség (annak intézményei, szakemberei, szakmai közléte stb.) magáénak vall.¹

A demarkáció tulajdonképpeni tétje a tudományos minőség kritériumának érvényesítése: az értékközpontúság mutatkozik az egyetlen kritériumnak, amely választóvonalat jelenthet a tudományosság és az önmagát valamiféle módon „felmentő”, és magára nézve külön kritériumokat megfogalmazó „határon túli magyar tudományosság” között.

Egységes magyar tudomány van, és a határon túli magyar tudományosság – amelynek lehetnek az anyaországitól, illetve a többségi nemzetétől részben eltérő kutatási prioritásai, más hangsúlyai – alapvetően csak annyiban más ettől, hogy egyben az adott ország tudományának is a része. Egy tudományos teljesítmény (legyen az természettudományi, társadalomtudományi stb.) egyszerre több nemzetinek nevezett tudomány közös kincse is lehet.

2. Milyen rendszertan alapján lehet a határon túli magyar tudományosság komplex jelenségkörét tanulmányozni?

Amennyiben a határon túli magyar tudományosságot az egységes magyar tudományosság részeként fogjuk fel, akkor kézenfekvő, hogy az MTA által használt rendszertan alapján célszerű besorolni és nyilvántartani a határon túli magyar tudományosság megvalósításait.

3. Melyek a határon túli magyar tudományosság hasznosulásának a kritériumai?

Társadalmilag hasznosulónak tekinthető minden olyan tudományos eredmény, amely olyan intézmény keretében születik, amely

¹ A műhelymegbeszélés résztvevőinek többsége a 3. változat célszerűsége mellett érvelt.

tudástranszferre rendelkezik be, és think tankként működik, törekedve az ehhez szükséges intézményi feltételek megszervezésére.

A hasznosulás kritériuma lehet továbbá minden megfelelő színvonalú publikáció, konferencia keretében tartott előadás, szakmai vitában való részvétel, illetve a tudományos eredmények népszerűsítése a szélesebb nyilvánosság előtt.

AZ MTA KÜLSŐ
KÖZTESTÜLETE
(2009)